

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

©2019 ГРОМИКА Р. П.

УДК 334.02
JEL: F13; F15

Громика Р. П. Сучасний стан і перспективи подальшого розвитку торговельних відносин між Україною та країнами Європейського Союзу

Метою статті є аналіз сучасного стану експортно-імпортних операцій між Україною та країнами Європейського Союзу, а також пошук шляхів, спрямованих на оптимізацію обсягів товарообігу. Проведене дослідження інвестиційного процесу в Україні, охарактеризовано сучасний стан і перспективи розвитку зовнішньої торгівлі й механізмів залучення прямих інвестицій в економіку України. Зважаючи на те, що економіка країни не може ефективно розвиватися без розвитку зовнішньоторговельної діяльності, питання збільшення Україною обсягів експортно-імпортних операцій в цілому та з країнами Європейського Союзу зокрема, а також їх збалансованість має важливе значення. Розглянуто проблеми та шляхи їх подолання щодо розвитку зовнішньоторговельних операцій, залучення інвестицій в Україну, їх зв'язок з регіональною політикою держави, шляхи підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. Підґрунтям для проведення даного дослідження стали (незважаючи на досить широкий обсяг існуючих робіт вітчизняних і закордонних учених) аспекти, що постійно змінюються та мають значний вплив на стан зовнішньоекономічної діяльності України.

Ключові слова: зовнішня торгівля, інвестиції, інновації, регіональна політика.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-40-46>

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 8.

Громика Роман Петрович – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: Grp_kh@ukr.net

УДК 334.02
JEL: F13; F15

UDC 334.02
JEL: F13; F15

Громика Р. П. Современное состояние и перспективы дальнейшего развития торговых взаимоотношений между Украиной и странами Европейского Союза

Целью статьи является анализ современного состояния экспортно-импортных операций между Украиной и странами Европейского Союза, а также поиск путей, направленных на оптимизацию объемов товарооборота. Проведено исследование инвестиционного процесса в Украине, охарактеризованы современное состояние и перспективы развития внешней торговли, а также механизмы привлечения прямых инвестиций в экономику Украины. Принимая во внимание, что экономика страны не может эффективно развиваться без развития внешнеторговой деятельности, вопрос увеличения Украиной объемов экспортно-импортных операций в целом и странами Европейского Союза в частности, а также их сбалансированность имеет важное значение. Рассмотрены проблемы и пути их преодоления по развитию внешнеторговых операций, привлечения инвестиций в Украину, их связь с региональной политикой государства, пути повышения конкурентоспособности продукции. Основанием для проведения данного исследования стали (несмотря на достаточно большой объем существующих работ отечественных и зарубежных ученых) аспекты, которые постоянно меняются и оказывают значительное влияние на состояние внешнеэкономической деятельности Украины.

Ключевые слова: внешняя торговля, инвестиции, инновации, региональная политика.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Библ.:** 8.

Громика Роман Петрович – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: Grp_kh@ukr.net

Hromyka R. P. The Current Status and Prospects for Further Development of Trade Relations between Ukraine and the Countries of the European Union

The article is aimed at analyzing the current status of export-import operations between Ukraine and the European Union, as well as finding ways to optimize the volume of trade. A study on the investment process in Ukraine is carried out, the current status and prospects for the development of foreign trade, as well as mechanisms for attracting direct investments in the Ukrainian economy, are characterized. Considering that the country's economy cannot develop effectively without the development of foreign trade activities, there are important issues of Ukraine's increase in the volume of export-import operations in general and in the trade with the countries of the European Union in particular, as well as proper balance of these activities. The problems and ways to overcome them in terms of development of foreign trade operations, attracting investments in Ukraine, their connection with the regional policy of the State, ways to improve the competitiveness of products are considered. The basis for this study constituted (despite a fairly large volume of existing works by domestic and foreign scholars) the aspects that are constantly changing and have a significant impact on the status of foreign economic activities of Ukraine.

Keywords: foreign trade, investments, innovations, regional policy.

Fig.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 8.

Hromyka Roman P. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: Grp_kh@ukr.net

У сучасних умовах розвитку міжнародних економічних взаємовідносин, швидкої зміни споживчих переваг, зростання темпів технологічного розвитку особливого значення набуває забезпечення ефективності виробництва товарів, їх

висока конкурентоспроможність на світовому ринку. Досягнення зазначених вимог неможливе без дієвої системи міжнародної політики України, спрямованої на розширення взаємовідносин у суспільно-економічній сфері, передусім з країнами Європейського Союзу

(далі – ЄС). Необхідність у розширенні зовнішньоекономічних взаємовідносин з країнами ЄС обумовлено тим, що на сьогоднішній день ринок ЄС є одним із найрозвиненіших у світі. Також слід звернути увагу на необхідність у розвитку співпраці з інвестиційних питань, впровадження інноваційних технологій, що, своєю чергою, дасть можливість підвищити конкурентоспроможність виробництва в Україні та привести продукцію, що виробляється, у відповідність до вимог ЄС. У протилежному випадку Україна не зможе бути рівноправним учасником ринку ЄС та світового ринку товарів і послуг у цілому. Саме тому розвиток міжнародної торгівлі напряму пов'язаний з питанням збільшення інвестицій у національну економіку, з впровадженням інноваційних технологій і з формуванням системи регіональної політики України.

Для проведення досліджень у статті було використано наукові роботи вітчизняних науковців щодо аналізу регіональної політики Європейського Союзу з позицій впливу на економіку України. Так, за результатами науково-дослідницьких робіт В. А. Дубовика, М. О. Кушнір, Н. А. Мікули, В. І. Студенікової розкривається питання неможливості ефективного розвитку національної економіки будь-якої країни у відриві без світового господарства. Також звертається увага на те, що як наслідок недостатньої інтеграції країни у світове господарство унеможливується сталий розвиток інвестиційної діяльності, запровадження інновацій, проведення реформ як в економіці, так і в суспільному-політичному житті, що не може не призводити до кризових явищ у країні.

Мета статті. Враховуючи процеси, які відбуваються останнім часом в Україні, в частині переорієнтації зовнішньоторговельної діяльності на нові високорозвинені ринки ЄС, виникає необхідність у дослідженні сучасного стану та потенціалу економіки України. Необхідність збалансованості експорту та імпорту є необхідною частиною в ефективному розвитку економіки країни, тому аналіз його структури та збалансованість експортно-імпортних операцій є важливою темою для дослідження. Також метою роботи є аналіз сучасного стану експортного потенціалу України, конкурентоспроможності її продукції, наявності інвестицій та їх структури, стану впровадження інновацій, а також пошук шляхів для підвищення конкурентоспроможності економіки України в рамках торгівлі з високорозвиненими країнами ЄС.

У сучасних умовах глобалізації світової економіки кожна країна не може розвиватися окремо. Розвиток міжнародних економічних зв'язків має одне з ключових значень як для країн зокрема, так і для світової економіки в цілому.

На сьогоднішній день, згідно зі «Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [1], для досягнення Україною мети щодо членства в ЄС як ніколи є актуальними дослідження принципів розвитку Євро-

пейського Союзу та можливість їх упровадження в Україні. Визначення перспектив розвитку зовнішньоекономічних відносин України з країнами ЄС на найближчі роки дає можливість зробити окремі висновки для вдосконалення регіональної політики України з метою більш ефективного розвитку вітчизняної зовнішньоекономічної діяльності.

Враховуючи, що ЄС є одним із найбільш економічно розвинутих регіонів світу, розширення співпраці з ним для України є ключовим. Крім того, слід зазначити, що розгляд питання щодо ефективного розвитку співпраці України з ЄС неможливий без висвітлення поняття «регіональна економічна політика Європейського Союзу».

Перш за все, регіональна економічна політика ЄС – це комплекс заходів, спрямованих на покращення економічного добробуту регіонів. Форми і методи реалізації спільної регіональної політики ЄС враховують диференціацію рівнів соціально-економічного розвитку регіонів та спрямовані на їх конвергенцію. Враховуючи високий, перш за все, економічний розвиток країн ЄС, ці методи та заходи довели свою ефективність, і тому набутий досвід має бути врахований і в проведенні регіональної економічної політики в Україні [4].

З одного боку, ЄС – це єдиний великий політико-економічний регіон, пов'язаний спільною нормативно-правовою базою, територіальною та цивілізаційною єдністю, а з іншого – це сукупність регіонів, що на локальному рівні через процеси регіоналізації намагаються виконати свої вузькі територіальні інтереси. Слід звернути увагу на той факт, що Європейська Комісія концентрує значні ресурси Європейського фонду регіонального розвитку на підтримку програм з підвищення енергоефективності та розвитку відновлювальних джерел енергії, розвитку інновацій, підтримку малого та середнього бізнесу [6].

У країнах ЄС вироблено конкретні спільні політико-економічні принципи, що спрямовані на досягнення поставлених цілей у сфері розвитку регіональної економічної політики. Перш за все, це наявність узгодженої нормативно-правової бази, обов'язкове запровадження структурних реформ, розвиток економічної структури регіону, запровадження механізмів регіональної політики по всій території, а не в окремих галузях чи місцевості [2].

Основними напрямками виконання Програми розвитку є:

- ✦ розширення інтеграційних процесів та підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення їх сталого розвитку на сучасній технологічній основі та високого рівня продуктивності праці й зайнятості населення;
- ✦ удосконалення механізму взаємодії з питань розвитку транскордонного співробітництва на державному та місцевому рівнях, розви-

ток міжмуниципального співробітництва та побратимських зв'язків малих і середніх міст прикордонних регіонів України;

- ✦ розбудова виробничої та соціальної інфраструктури регіонів;
- ✦ посилення взаємодії між учасниками транскордонного співробітництва у сфері підприємницької діяльності та туристичній галузі;
- ✦ модернізація і розвиток наявної транскордонної транспортної мережі для збільшення її пропускної спроможності;
- ✦ сприяння розвитку прикордонної інфраструктури з метою оптимізації режиму перетинання державного кордону особами, переміщення транспортних засобів і вантажів (товарів) та зменшення часу для проведення прикордонних процедур;
- ✦ створення спільної системи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;
- ✦ створення сприятливих умов для транскордонного співробітництва у сфері освіти, науки і культури;
- ✦ розроблення містобудівної документації прикордонних регіонів;
- ✦ активізація обміну інформацією, здійснення заходів щодо підвищення кваліфікації кадрів суб'єктів транскордонного співробітництва;
- ✦ забезпечення розвитку взаємодії між територіальними громадами.

Слід зазначити, що для втілення в життя програм розвитку регіонів України необхідні значні фінансові ресурси, які на сьогодні країна не має. Одним зі шляхів виходу з цієї ситуації, окрім залучення інвестицій та впровадження інновацій, є розвиток зовнішньої торгівлі [3].

На сьогодні країни ЄС є одними із основних торговельних партнерів України. Статистичні дані свідчать про високу питому вагу торговельних зв'язків України з країнами ЄС у загальному обсязі експортно-імпортних операцій (табл. 1) [5].

З наведених даних щодо обсягу експортно-імпортних операцій за 2012–2018 рр. можна зробити висновок про те, що, незважаючи на їх коливання, питома вага торговельних взаємовідносин з країнами ЄС має стале зростання як з експортних, так і з імпортних операцій. Слід зазначити, що в Україні обсяг імпорту хронічно випереджає обсяги експорту, і в останні роки різниця сягає інколи 8% ВВП [7].

Така тенденція пов'язана, перш за все, з низьким рівнем технологічного розвитку вітчизняного виробництва та, як наслідок, – низькою конкурентоспроможністю товарів. Сучасний соціально-економічний стан в Україні не дає можливості проводити модернізацію існуючих і відкривати нові високотехнологічні виробництва, всебічне впроваджувати інноваційні технології лише за рахунок власних ресурсів, без залучення інвестицій. Таким чином, розробка та впровадження інвестиційних програм має стратегічне значення для подальшого розвитку економіки України.

На сьогоднішній день, незважаючи на різке падіння розміру інвестицій в економіку України у період 2014–2017 рр., у 2018 р. прослідковується зростання їх обсягу (табл. 2) [5].

Як видно з наведених даних, обсяг прямих інвестицій в Україну за 2018 р. порівняно з 2014 р. значно зменшився. Це обумовлено, перш за все, тим, що на сьогоднішній день у результаті економічної рецесії умови для інвестування в Україні є несприятливими. Тому створення сприятливого інвестиційного клімату залишається першочерговим завданням, від розв'язання якого залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Хоча слід відзначити, що в

Таблиця 1

Питома вага експортно-імпортних операцій України з країнами ЄС у загальному обсязі торговельних операцій за 2012–2018 рр.

Рік	Експорт			Імпорт		
	Загальний обсяг (млн дол. США)	Обсяг з країнами ЄС (млн дол. США)	Питома вага з ЄС (%)	Загальний обсяг (млн дол. США)	Обсяг з країнами ЄС (млн дол. США)	Питома вага з ЄС (%)
2012	67779,8	17081,3	25	83135,4	26156,3	31
2013	62305,9	16758,6	27	75834,6	27046,5	36
2014	53901,7	17002,9	32	54428,7	21069,1	39
2015	38127,1	13015,2	34	37516,4	15330,2	41
2016	36361,7	13496,3	37	39249,8	17140,8	44
2017	43264,7	17533,4	40	49607,2	20799,4	42
2018	47339,9	20158,5	43	57141,0	23182,8	41

Джерело: складено за [5].

Таблиця 2

Стан інвестиційного процесу в Україні

Рік	Прямі інвестиції в Україну (млн дол. США)	Прямі інвестиції з України (млн дол. США)
2014	53704,0	6702,9
2015	38356,8	6456,2
2016	32122,5	6315,2
2017	31230,3	6346,3
2018	32291,9	6295,0

Джерело: складено за [5].

останні роки проведення державою реформам, спрямованих на покращення міжнародної економічної співпраці України, дало позитивний результат [8].

Внаслідок відсутності достатньої кількості інвестицій в економіку України стає неможливим проведення структурної модернізації націо-

нальної промисловості та, як наслідок, виготовлення та експортування конкурентоспроможної високотехнологічної продукції. Тому в структурі імпорту в Україну переважну частку займає високотехнологічна продукція, а експорт складається переважно з продукції сільського господарства та продукції переробної промисловості. Також слід зазначити, що перевага імпорту над експортом в Україні збереглася і у 2018 р., крім того, слід зазначити, що обсяг імпорту за 2018 р. перевищив показник 2017 р. на 15,3 відсотки (табл. 3) [5].

Для сталого економічного розвитку України необхідно вжити заходи щодо зміни структури експорту із сировинного, продукції сільського господарства та продукції переробної промисловості на продукцію більш високотехнологічних галузей виробництва, а це, як було зазначено, в Україні не може відбутися без залучення інвестицій.

Зважаючи на те, що країни ЄС є основними торгово-економічними партнерами України, слід більш детально розглянути торговельні взаємовідносини з окремими країнами ЄС (табл. 4) [5].

Таблиця 3

Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2018 р.

Назва	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2017 р.	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до 2017 р.	у % до загального обсягу
1	2	3	4	5	6	7
Живі тварини; продукти тваринного походження	1210638,3	109,2	2,6	917988,8	125,5	1,6
Продукти рослинного походження	9886060,4	107,3	20,9	1529221,1	111,8	2,7
Жири та олії тваринного або рослинного походження	4496511,0	97,6	9,5	267350,2	100,3	0,5
Готові харчові продукти	3018600,8	106,8	6,4	2340898,0	121,0	4,1
Мінеральні продукти	4339620,4	109,9	9,2	14191944,7	113,5	24,8
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1871254,4	112,7	4,0	7058290,9	107,8	12,3
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	694255,7	123,7	1,5	3558577,4	109,6	6,2
Шури необроблені, шкіра вичинена	165354,0	108,8	0,3	284929,7	113,4	0,5
Деревина і вироби з деревини	1494627,8	123,9	3,2	303897,0	121,3	0,5
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	548599,6	105,9	1,2	1085169,2	113,6	1,9
Текстильні матеріали та текстильні вироби	846558,1	111,5	1,8	2011682,8	115,7	3,5
Взуття, головні убори, парасольки	208246,0	115,4	0,4	365074,9	136,7	0,6
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	401993,5	110,5	0,8	766270,7	117,6	1,3
Різні дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	62442,6	60,2	0,1	71362,1	130,7	0,1
Недорогоцінні метали та вироби з них	11632691,7	114,9	24,6	3575231,9	118,7	6,3

1	2	3	4	5	6	7
Машини та обладнання	4654717,9	108,8	9,8	11955216,0	120,7	20,9
Засоби наземного транспорту	669330,4	106,9	1,4	4554048,4	108,9	8,0
Прилади та апарати оптичні, фото-графічні	148635,8	98,1	0,3	940627,3	120,1	1,6
Різні промислові товари	833679,0	611,1	1,7	1303374,3	609,5	2,3
Усього	47334987,0	109,4	100,0	57187578,0	115,3	100,0

Джерело: складено за [5].

Таблиця 4

Зовнішня торгівля України товарами з країнами ЄС у 2018 р. (млн дол. США)

Країна	Експорт	Імпорт	Сальдо
Австрія	553,2	593,4	-40,2
Бельгія	603,5	553,8	49,7
Болгарія	513,9	259,2	254,7
Велика Британія	584,2	888,1	-303,9
Греція	280,0	270,4	9,5
Данія	250,1	275,6	-25,6
Естонія	152,1	95,8	56,3
Ірландія	77,5	143,8	-66,3
Іспанія	1370,0	629,1	740,9
Італія	2628,8	2031,1	597,7
Кіпр	40,4	22,8	17,6
Латвія	294,4	152,0	142,4
Литва	342,9	877,6	-534,7
Люксембург	7,3	82,4	-75,1
Мальта	65,7	6,6	59,0
Нідерланди	1603,5	776,4	827,1
Німеччина	2208,4	5983,2	-3774,8
Польща	3257,6	3634,6	-377,0
Португалія	247,0	61,6	185,4
Румунія	932,7	511,1	421,6
Словаччина	864,1	525,6	338,5
Словенія	33,3	190,5	-157,2
Угорщина	1646,3	1267,8	378,5
Фінляндія	80,6	326,2	-245,6
Франція	537,6	1476,3	-938,7
Хорватія	35,0	46,5	-11,5
Чехія	878,1	1035,6	-157,5
Швеція	70,2	465,5	-395,3
Усього	20158,5	23182,8	-3024,3

Джерело: складено за [5].

Наведені дані свідчать, що в розрізі країн в Україні склалися неоднакові умови експортно-імпортних відносин: з переважною кількістю країн ми маємо негативне сальдо. Проте з Іспанією й Італією, які мають з нашою країною одні з найбільших обсягів експортно-імпортних операцій, – сальдо позитивне, і це має визначити для нашої країни пріоритети. При цьому найбільше негативне сальдо маємо у взаємовідносинах з Німеччиною –3774,8 млн дол. США, що яскраво свідчить про різний рівень економічного розвитку країн.

Відповідно до даних Державної служби статистики України у зазначений період основними торговельними партнерами України є Іспанія, Італія, Німеччина, Польща. Зазначене чітко простежується з наведеної табл. 4 і побудованої діаграми (рис. 1).

Аналіз був би не повним без визначення питомої ваги цих країн в експортно-імпортних операціях. У розрізі експорту й імпорту їх участь у торговельних відносинах стосовно товарів виглядає таким чином:

- ✦ Нідерланди – експорт 8,0%, імпорт 3,3%;
- ✦ Німеччина – експорт 11,0%, імпорт 25,8%;

- ✦ Польща – експорт 16,1%, імпорт 15,7%;
 - ✦ Угорщина – експорт 8,2%, імпорт 5,5%;
 - ✦ Іспанія – експорт 6,8%, імпорт 2,7%;
 - ✦ Італія – експорт 13,0%, експорт – 8,7%,
- що наочно наведено на рис. 2, рис. 3.

З наведених даних можна зробити висновок про те, що на сьогоднішній день в Україні зовнішньоекономічні взаємовідносини з ЄС не диверсифіковані, тому необхідно вжити заходів для розширення співпраці з країнами ЄС.

Для цього в державній політиці пріоритетним має бути перш за все:

- ✦ державна підтримка реалізації стратегій регіонального розвитку, зорієнтованих на активізацію кожного регіону в співробітництві з регіонами країн – членів ЄС;
- ✦ розширення повноважень місцевих органів влади щодо визначення та фінансування спільних міжнародних проектів;
- ✦ активніше залучення місцевих органів влади до формування зовнішньоекономічної полі-

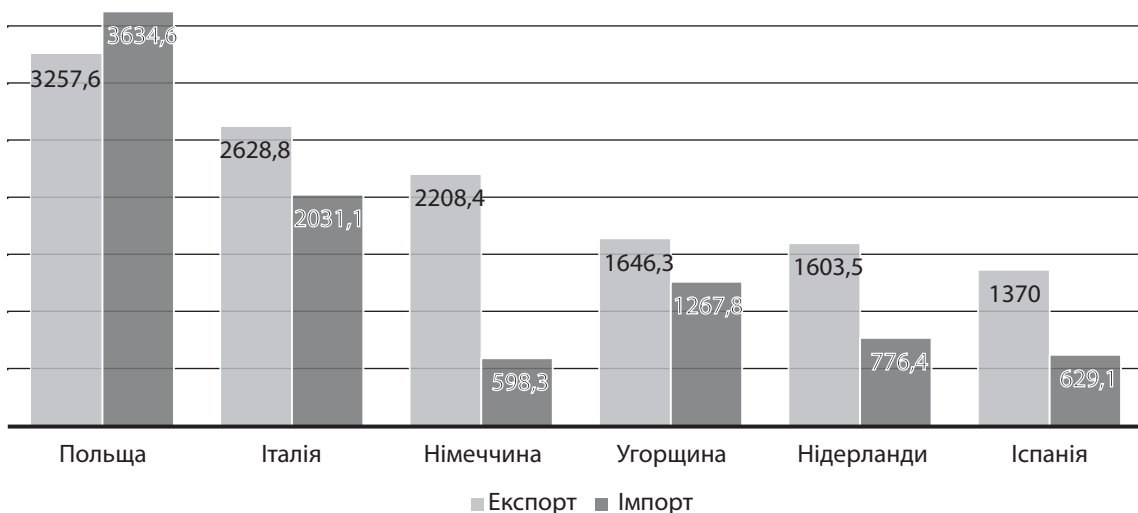

Рис. 1. Обсяги торговельних відносин України з основними торговельними партнерами ЄС за 2018 р.

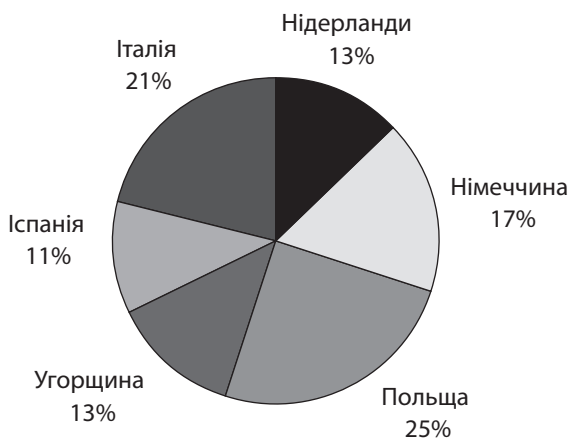

Рис. 2. Питома вага експорту України до окремих країн ЄС у загальному обсязі

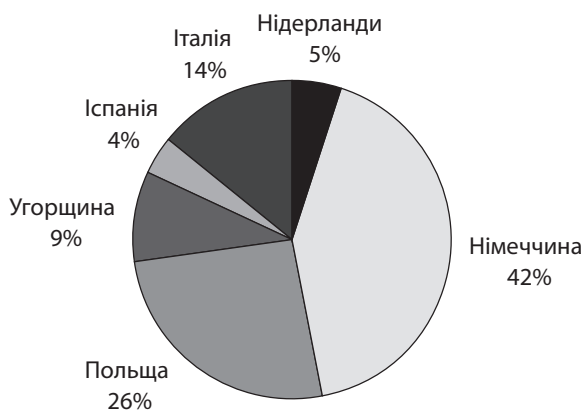

Рис. 3. Питома вага імпорту України з окремих країн ЄС у загальному обсязі

тики через розроблення та реалізацію програмних документів у сфері міжнародного співробітництва;

- ✦ налагодження дієвих комунікативних зв'язків на рівні «регіони України – регіони ЄС».

ВИСНОВКИ

У цілому аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності України свідчить, що конкурентоспроможність української економіки порівняно з економікою країн ЄС є низькою, що негативно впливає на ефективне та взаємовигідне співробітництво.

Тому одним із основних напрямів зовнішньої політики України щодо інтеграції до ЄС повинно бути підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, її трансформація з орієнтацією на експорт. Зазначене можливе, перш за все, за умов формування експортного потенціалу країни на основі випуску високотехнологічної продукції; створення та вдосконалення нормативно-правової бази; розширення галузевого та транскордонного співробітництва між Україною та ЄС; пошуку та визначення нових форм і механізмів технічної співпраці з ЄС.

Виклики, які постають перед Україною в умовах глобалізації, зумовлюють необхідність пошуку нових інноваційних підходів до формування її регіональної політики, покликаної поєднати завдання модернізації економіки країни із забезпеченням комплексного збалансованого розвитку регіонів. Для цього необхідно, враховуючи недостатність в Україні власних фінансових ресурсів для виконання глобальних загальнодержавних програм, відійти від політики централізації та розширити можливості регіонів у самостійному прийнятті рішень з впровадження програм розвитку. При цьому заходи щодо підвищення конкурентоспроможності економіки необхідно проводити із залученням широкого кола бізнесових структур спільно з органами державного самоврядування і більш широко застосовувати систему гарантій Уряду. Таким чином, навіть без залучення державних коштів, громади будуть зацікавлені в економічному розвитку регіонів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
2. Давимук С. А., Федулова Л. І. Інтелектуальний ресурс – основний фактор забезпечення сталого розвитку регіонів України в умовах децентралізації. *Регіональна економіка*. 2017. № 1. С. 5–16.
3. Івашина О. Ф. Зовнішня торгівля як чинник розширеного відтворення. *Економічний вісник університету*. 2013. Вип. 21 (1). С. 105–111.
4. Писаренко С. М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації спільної регіональної політики Європейського Союзу : монографія. Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2009. 152 с.

5. Зовнішньоекономічна діяльність. (за даними офіційного веб-сайту Державної служби статистики України). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

6. Аналіз стану реалізації проектів міжнародної технічної допомоги (за даними офіційного веб-сайту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України). URL: <http://www.me.gov.ua/>

7. Платіжний баланс України (аналітична форма) за 2018 р. (за даними офіційного веб-сайту Міністерства фінансів України). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2018/>

8. Інвестиційна діяльність в Україні. Інтерв'ю та статті (за даними офіційного веб-сайту Міністерства закордонних справ України). URL: <http://www.mfa.gov.ua/>

REFERENCES

"Analiz stanu realizatsii proektiv mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy (za danymy ofitsiinoho veb-saitu Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy)" [Analysis of the status of implementation of international technical assistance projects (according to the official website of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine)]. <http://www.me.gov.ua/>

Davymuka, S. A., and Fedulova, L. I. "Intelektualnyi resurs – osnovnyi faktor zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii" [Intellectual resource is the main factor in ensuring sustainable development of regions of Ukraine in the conditions of decentralization]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2017): 5-16.

"Investytsiina diialnist v Ukraini. Interviu ta statti (za danymy ofitsiinoho veb-saitu Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy)" [Investment activity in Ukraine. Interviews and articles (according to the official website of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine)]. <http://www.mfa.gov.ua/>

Ivashyna, O. F. "Zovnishnia torhivlia yak chynnyk rozshyrenoho vidtvorennia" [Foreign Trade as an Expansion Factor]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 21 (1) (2013): 105-111.

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

"Platizhnyi balans Ukrainy (analytychna forma) za 2018 r. (za danymy ofitsiinoho veb-saitu Ministerstva finansiv Ukrainy)" [Balance of Payments of Ukraine (analytical form) for 2018 (according to the official website of the Ministry of Finance of Ukraine)]. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2018/>

Pysarenko, S. M. *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm formuvannia ta realizatsii spilnoi rehionalnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu* [Organizational and economic mechanism for the formation and implementation of a common regional policy of the European Union]. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2009.

"Zovnishnyoeconomichna diialnist (za danymy ofitsiinoho veb-saitu Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy)" [Foreign economic activity (according to the official website of the State Statistics Service of Ukraine)]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm